

Šiame numery:

„Kryžių šalis“ – nauja knyga apie Lietuvą.
 Peizažų ir portretų kūryba: dail. Miko Šileikio 85 metų sukakties proga.
 Ričardo Daunoro rečitalis Bostone.
 Onos Mikailaitės eilėraščiai.
 Dr. A. Štromas prieš Toronto auditoriją.
 Stasio Krasausko grafika.
 Romantiškieji Rambyno regėjimai.
 Dvi parodos Chicagoje.

„Kryžių šalis“ – nauja knyga apie Lietuvą

Siomis dienomis Anglijoje pasirodė nauja knyga, „Land of Crosses“ – Kryžių šalis. Jos autorius, anglikonų kunigas Michael Bourdeaux, vadovauja Religijos ir komunizmo studijų centrui Kestono kolegijoje, netoli Londono. Knygą išleido Augustine Press.

Begvildendama Lietuvos Katalikų Bažnyčios ir jos narių istoriją nuo 1940-ųjų iki 1977-ųjų metų, „Kryžių šalis“ drauge apžvelpia platų politinių bei kultūrinių įvykių lauką, susiejia įvykius Lietuvoje su tarptautine raida. Užsienietis skaitytojas galės susidaryti iš jos gana išsamų to lemtingojo laikmečio vaizdą.

Knyga prasideda 1940-ųjų metų invazijos ir pirmųjų okupacijos metų – autorius žodžiais, „persekiojimo prieskonio“ – aprašymu. Toliau aptariami pagrindiniai nacių Vokietijos ir Tarybų Sąjungos politikos tikslai, Stalino laikmetis, Chruščiovo antireliginė kampanija ir jos žlugimas, „kylanti itampa“ tarp 1966-ųjų ir 1975-ųjų metų. Ypatingas dėmesys skiriamas Lietuvos katalikų santykiams su Vatikanu, valdžios kovai prieš Bažnyčios hierarchiją, Kauno seminarijai ir tikėjimo gajumui lietuvių tautoje. Plačiai apžvelgiama krikščioniškoji savilaida, ypač Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika: ištisas knygos skyrius pašvęstas KGB kovai prieš Kroniką. Tarptautinis Lietuvos katalikų sąjūdžio pobūdis nagrinėjamas skyriuje apie Religiją, Nacionalizmą ir Žmogaus Teises, kurioje aprašoma lietuvių parama rytinių apeigų katalikams Ukrainoje ir vis glaudesni ryšiai su kitomis žmogaus teisių grupėmis Tarybų Sąjungoje. Knygą beskaitant, išryškėja katalikybės ir tautiškumo sąsaja Lietuvoje.

Kiekvienas „Kryžių šalies“ skyrius papildomas rinktiniais is-

toriniais dokumentais. Tie devyniasdešimt devyni dokumentai – nuo 1940 metų spalio mėnesį išleistų slaptybės instrukcijų dvasiškių reikalų, iki Lietuvos Helsinkio grupės pareiškimo Belgrado konferencijai 1977 metais – bus ypatingos vertės visiems, besidomintiems Lietuva ir Rytų Europa. Skyrius „Kova dėl jaunimo proto“ susideda vien iš dokumentų – pasak autorius, „tie dokumentai taip iškalbiai aprašo jaunimą ir jo tikėjimą, kad mano paties žodžiai čia visi nereikalingi“.

Su Michaelo Bourdeaux „Kryžių šalim“ pradedama studijų serija apie katalikybę Rytuose. Amerikietis profesorius Dennis Dunnas šiuo metu baigia rašyti knygą apie Kremliaus ir Vatikano santykius nuo Stalino laikų, o profesorius Bohdan Bocurkiv, dėstantis Ottawos universitete, Kanadoje, yra įpusėjęs studiją apie Rytų apeigų katalikus Ukrainoje. Ši trilypė projekta globoja Religijos ir komunizmo studijų centras Kestono kolegijoje.

Įvade į savo knygą Michael Bourdeaux rašo, kad vienas jos pagrindinių tikslų yra suteikti galimybę prisipaustiesiems atpa-

Kun. Michael Bourdeaux

PORTRETŲ IR PEIZAŽŲ KŪRYBA

Dailininko Miko Šileikio 85 metų sukakties proga

BR. MURINAS

Tenka džiaugtis, kad kartu su spalvinga rudens gamta atgijo ir lietuvių mokslo, kultūros, meno gyvenimas bei veikla.

Šio rudens parodų sezone Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, netrukus yra numatytos žinomų ir dailėje pasireikusių dailininkų parodos: skulptoriaus A. Marčiulionio, tapytojų Paukštienės, Smalinskienės ir kitų. O šių metų spalio 14 d. Ciurlionio galer. Inc. Midland Savings b-vės patalpose, 4040 S. Archer Ave., Chicagoje bus atidaryta dail. Miko Šileikio aštuoniasdešimt penkerių metų amžiaus sukaktuvinė tapybos paroda.

Aplankius dail. Šileikio studiją, teko peržvelgti ruošiamai parodai parengtus kūrinius. Jie visi įdomūs puošnūs, saloniuose rėmuose. Dalis darbų tapyti prieš kelias dešimtis metų ir iki šiol parodose nebuvo eksponuoti. Kūriniai sukurta parodos ekspozicijai rūpestingai parinkti ir žanriniai labai įvairūs. Šią parodą gal reikėtų tiksliau vadinti sukurta paroda ir apžvalginė paroda, nes išstatomi darbai buvo kurti per daugelį metų, ir jie labai padeda geriau susipažinti su dailininko kūrybos etapais ir jo praeities išgyvenimais. Retas dailininkas yra išgyvenęs tokį kūrybinių jėgų testinumą ir intensyviai kūręs net daugiau kaip penkiasdešimt metų.

Dail. M. Šileikis vos dvidešimties metų amžiaus, apleidęs Lietuvą bei savo gimtojo Zarasų krašto žavius ežerus, nuostabių miškelius ir lankas, atvyko Ameriką, tikėdamasis čia rasti daugiau kūrybinių galimybių nuosavų svajonių polėkiams ugdyti. Nelengvos buvo jo išsvajotos čia pirmosios gyvenimo ir meno

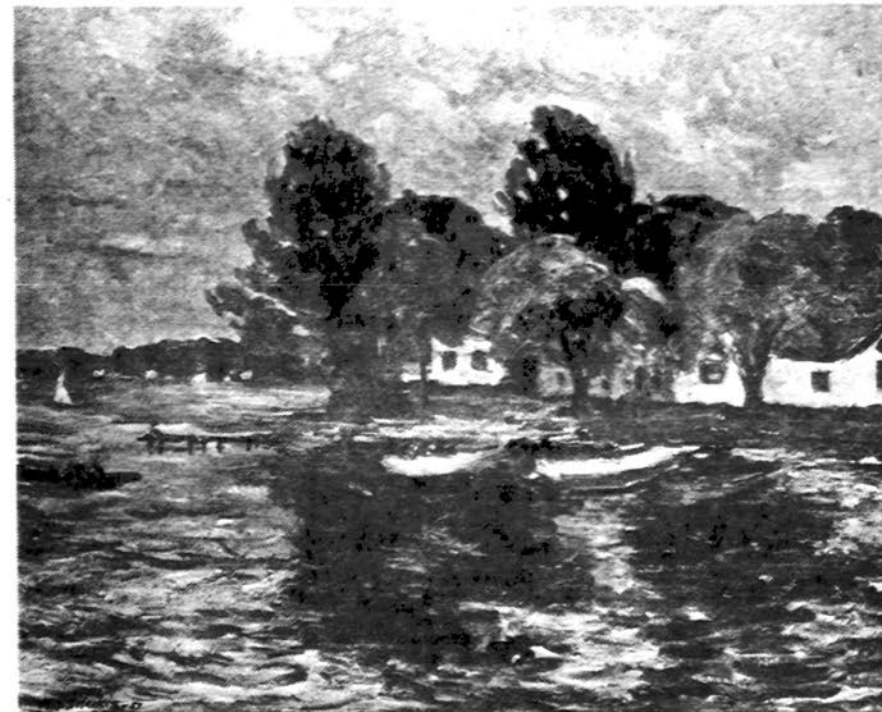
koti savo bylą jų pačių žodžiais. Dėkdamas daugeliui asmenų už pagalbą, ruošiant šią knygą, jis rašo: „Pirmiausia aš turiu dėkoti lietuviams, kurių išskirtinės savybės – ištikimybė savo paveldėtai kultūrai ir pasišventimas savo ištikinimams, nežiūrint ilgų dešimtmečių sistemingo persekiojimo – mane įkvėpė papasakoti jų tikėjimo istoriją. Ši knyga tapo įmanoma jų dėka, nes jie pasiryžę prabilti pasauliui, tikėdamiesi, kad visi, kuriems rūpi religijos laisvė, išklusys jų balso ir ims veikti“.

Savo įvadą į „Kryžių šalį“ Michael Bourdeaux baigia šiais žodžiais: „Knygos trūkumai priklauso man, ir, kaip nekatalikas, aš labai nuolankiai pasirašau po knyga apie katalikišką tautą, kurią aš taip labai pamilau“.

St.

Mikas Šileikis

Mikas Šileikis

studijų dienos, kurios buvo pilnos įvairių rūpesčių ir nepriteklų.

Pirmąsias dailės studijas Mikas Šileikis pradėjo Bostono Dailės mokykloje, vėliau Chicago Dailės institute, intensyviai studijuodamas tapybą. Taip pat čionai išklusė meno istorijos ir filosofijos kursai ir po ketverių metų sėkmingų studijų baigė Dailės institutą Cum laude, išgydamas diplomą.

Vis daugiau domėdamasis menu, dail. Šileikis lankydavo muziejus, galerijas, susitikdavo su iškilniais amerikiečių dailininkais ir dalyvaudavo jų bendrose dailės parodose. 1925 m. Chicago Dailės instituto parodoje buvo apdovanotas net pirmąja premija. Vėliau pastebėjus ir įvertinus Miko Šileikio meno Krito pastabas, amerikiečių periodinės spaudos redaktorių buvo kviečiamas talkinti, bendradarbiauti meno skyriuose ir recenzuoti dailės parodas. Aptardamas ar vertindamas kūrinių estetinę vertę, recenzentas turi jautriai pajusti kūrėjo išgyvenamus nuotaikas, gerai pažinti techninį kūrinių atlikimą ir nurodyti kūrinių paklaidas ar trūkumus. Mikui Šileikiui teko savo pažiūrą dėstyti bei parodos vertinimą rašyti ir apie jau seniai vykusią pa-

tais dailininkas net žiemos metu atviroje gamtoje kurdavo sodrius žiemos vaizdus, nors po tokių išvykų grįžęs ir peršalęs, turėdavo kurį laiką „atostogauti“ lovoje.

Bet jis mėgiams, nuotaikingus gamtos motyvus susirasdavo ir savo gyvenamojoje aplinkoje, o ypač Michigano ežero pakraštyje, laivelių prieplaukose ar kitose būdingose Chicago miesto dailėje.

Šileikis ypač yra daug nutapęs nuotaikingų ir spalvinių žaislingų kopų vaizdų. Jis, lyg koks gamtos dainius, be žodžių dainuoja apie saulę, ežero bangas, smėlėtas kopų kalvas ir atskleidžia glūdinčią paežerio poeziją, žavingą jos visumos grožį, kur toluma tirpsta sodriame spalvų spektre.

Dail. M. Šileikis mėgsta ir akvarelinius dažus, dirbti su jais atviroje gamtoje. Akvarelės darbo procese vyksta skubus momentų ir išpuščių fiksavimas. Jokie patysmai ar papildymai čia yra neįmanomi. Jo darbo atelje teko matyti taipgi gerų akvarelinių paveikslų, kuriuos parodon įterpus, būtų pajavinta ir praturtinta visa ekspozicija.

Dailininkas ilgą savo kūrybinio darbo laikotarpį yra sukūręs ir nemažai portretų bei kelias realistinio impresionistinio stiliaus figūrines kompozicijas. Tai vis iš ankstyvesnių Miko Šileikio parodų prisimintini darbai. „Žmonos portretas kailiniam apsiauste“, „Seimininkė“, „Žydas siuvėjas“ ir kt. Gaila, kad dėl

Saulinio masto dailininko Picasso parodą. Daug rašydamas spaudoje, Šileikis ugdė visuomenėje dailės pažinimo pagrindus ir vystė žmonių estetinį pojūtį.

Sukurtuvininkas daugiau kaip 45 metus buvo „Naujienu“ dienraščio meno skyriaus redaktorius, kur išsamiai aptardavo ir recenzuodavo Chicagoje vykusias amerikiečių bei lietuvių dailės parodas.

Dažnai kartu su velione žmona Paulina, motyvų įieškodamas, išvykdavo net už kelių šimtų mylių, aukodamas tam savo laisvalaikį bei poilsį. Kar-

vietos stokos dailininkas negalėjo šių kompozicinių stiprių kūrinių parodoje išstatyti. Šioje parodoje dėmesį patraukia svajingos „Mergaitės“ portretas, kurio me vykusiai pavaizduotas vidinis charakteris, susikaupimas ir laisvas judesys. Giliu išjautimu, mėlynų tonų fone išspėsti „Laiveliai“, įdomus ir spalviniai sodrus „Pavasaris“, „Žydintis sodas“ ir kiti nuotaikingi pavasario peizažai.

Šileikio paletės skalė spalvinių urtinga, niuansuose skambi. Daugiausia jo kūriniuose randame jam būdingus ir mėgiamus mėlynus, raudonus, žaliuosius, kurie tirpsta ir sklaidžiasi pilkų tonų niuansuose.

Dail. Šileikis, baigęs akademines dailės studijas, nors duoną užsidirbdavo vis spaustuvėje, bet daug laiko, darbo ir ryžto pašventė savarankiškam charakteriui formuoti. Dailininką nepaveikė veikiančios įvairios naujosios dailės srovės ar naujųjų įieškojimas, bet visą brandžiausią savo kūrybos laikotarpį iki pat šių dienų buvo ištikimas realistiškai – impresionistinei kūrybinei nuotakai.

Šileikis, malonaus ir nuosaikaus būdo bei inteligencijos dėnetelmenas, kolegų dailininkų tarpe ar visuomenės veikloje, atrodo, niekad jokių asmeniško konflikto neturėjo. Ji sutinkame visų srovių, net visai kraštutinių modernistų lietuvių ar kitataučių dailės parodose, nuosekliai bei ramiai stebint ir recenzuojant kūrėjų siekiamas ir puoselėjamas pastangas.

Dail. Mikas Šileikis savo nuosirdžiu paprastumu bei paslauga artimiesiems, dailės ir kultūros baruose susilaukė visuotinės pagarbos. Ilgiausių metų!

Mikas Šileikis

M. K. Ciurlionio galerija Jaunimo centre, Chicagoje

Seimininkė

Londono svarstymai

Vytautas Bagdanavičius

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

ŽMOGAUS BUVIMAS

Šiandien mane šeiminiškė prikalbino nu-eiti pažūrėti karalienės Elzabetos 25 metų vainikavimo iškilnių. Įsijungėme į minią ir, sekdami policijos grandį, nuo Trafalgaro aikštės atėjome iki Buckingham'o rūmų. Mėnės žmonų. Be abejo, daug amerikiečių. Man beieinant tuo ilgoku keliu, kuris ne-prailgo, kilo klausimas, ką reiškia, kad žmo-nės eina žiūrėti jojančios karalienės. Jokių praktiškų ar, juo labiau, ekonomiškų inte-resu to negalima išaiškinti. Negalima to vi-siškai paaiškinti ir tuo, kad vienas kitas, grįžęs namo, pasigirs, kad jis matė karalie-nę ar dalyvavo jos vainikavimo sukaustuvių iškilnėse. To yra per maža pateisinti šiam, kas nors galėtų sakyti, psichozui. Jis turi turėti kokią gilesnę žmogišką priežastį.

Bemastant, kokia galėtų būti priežastis, man atėjo galvon mintis, kad tai yra kaž-kas panašaus, ką būtų galima pavadinti pa-čiu žmogaus buvimu, o ne vien veikimu. Niekas taip masiškai neina pamatyti, pvz., ministerio pirmininko, nuo kurio veikimo ar sprendimo daug kas priklauso šioje valsty-bėje. Anglijos karalienės atėjusį yra kažkas kito. Tikrai ne jos veikimas traukia žmones prie jos. Tai yra galbūt tai, ką kai kurie mūsų dienų Amerikos psichologai aptaria pa-čiu žmogaus buvimu. Būti žmogumi yra daugiau negu žmogiškai veikti. Žmogaus "asmuo, pažvelgtas paties jo buvimu požiū-riu, yra savo rūšies tobulybė" (Abraham Maslow, "Toward a psychology of Being, 1968 m. 121 psl.). Iš tikrųjų žmogaus bu-vimas yra panašiai paslaptingas dalykas, kaip Dievo ir buvimas. Tai keistai skambės ypač tiems, kurie mano, kad evoliucijos bū-du galima išaiškinti žmogaus pradžią.

Vienam Londono knygne išmestų kny-gų kampe radau Sydney Cave knygą "The Christian estimate of Man". Nusipirkau ją už 15 penų. Knygos autorius kviečia grįžti prie krikščioniškos pagarbos žmogui. Mūsų laikų nepagarba žmogiškai gyvybei kelia šurpą. Jis ten rašo, kad Darvinas savo te-orijomis nenorėjo pulti religijos požiūrio į žmogų. Jis savo mokslo net nevadino evo-lucijos vardu. Jo knygos vardas buvo daug siauresnis: "Origin of species", t.y. rūšių kilmė. Jis norėjo išaiškinti rūšių kilmę, re-miantis kovos už būvį būdu (179 p.).

Kas bebūtų su Darvino mokslu, bet atro-do, kad žmogaus realybė yra apgaubta di-desnės garbės, negu paprastai manoma. Ar to neludija įsimylėję žmonės, kurie eina to-li vienas kito pamatyti, be jokios praktiš-kos prasmės? Tai taip pat liudija, kad žmo-nės ateina pamatyti žmogaus ne dėl jo iš-yminių darbų, bet dėl jo paskirties, kuri nė-ra jo pasireiškimo padarinys. Žmogaus kil-mė šiuo atveju pasirodo visuomenės susido-mėjimo objektu. Žmogaus paslaptis, iš tik-rųjų, yra didesnė, negu pirmu žvilgsniu at-rodo. Ne be reikalo Dievas žmogumi taip do-misi.

LONDONO KAMINAI

Įdomi buvo programa per BBC televizijos karalienės vainikavimo sukaustuvių progą. Ji apžvelgia Westminsterio abatijos istorinius paminklus, kai kurias piliis, susiedama tai su istoriniais asmenimis. Iš to man krito mintin ypač vienas pastebėjimas. Apžvalgi-ninkas, kalbėdamas apie įvairius statinius, pastebėjo, kad kaminas buvo pradėtas sta-tyti tik 11 šimtmetyje. Tai reiškia, kad anks-čiau namai buvo be kaminų.

Šiandieniniam Londono svečiui pats bū-dingiausias miesto vaizdo bruožas yra dau-gybė kaminų viršum stogų. Turbūt niekur kitur namų kaminai nesudaro taip būdingo bruožo, kaip Anglijoje. Ant kiekvieno namo iš keleto architektūriškai ryškių kaminų dar kyšo kokios keturios triubos atskirų butų kaminų. Žinoma, dabar šie kaminai jau ne-berūksta, nes ir londoniškiai savo namus šil-do dujomis ar elektra. Šie kaminai, dar ne taip seniai buvę gyvenimo reikmuo, šiandien yra jau istorinis paminklas.

Anglijos židyns yra būdingas tiesiai aukštyn einančių kaminu. Anglijos židyns neturi kiekvienai lietuviškai krosniai būdin-gos dūmtraukių sistemos. Dūmtraukiai, eida-mi krosnies viduje ir šildami, sudaro gerą priemonę taupiau sunaudoti šilumą. Šitokios kaminų kultūros Anglija berods neturi. Vie-nas mano prietelis JAV savo vasarnamyje miške pasistatė lietuvišką krosnį. Jo sūnus

Henrikas Septintasis. Pomirtinė kaukė. Žmogus, kaip žmogus.

architektas nemokėjo suprasti šitokios tėvo užgaidos. Tačiau kai šitokia krosnis pasiro-dė labai praktiška, ir architektas ją susido-mėjo. Londono pilijje tačiau iš židinio plati anga eina tiesiog aukštyn į kaminą. Ji yra tokia erdvi, kad pasakos fantazijai nebuvo jokio sunkumo šiame kamine patalpinti ir stambų Kalėdų senelį su dideliu dovanų mai-šu. Taip pat šis kaminas galėjo tarnauti kiekvienai pasakos dvasinei būtybei ateiti į namus. Lietuviškoji krosnis šiam vaidmeniui netinka.

Ši kamino istorija sudaro galimybę stu-dijuoti kraštų kultūros istorijai. Ji padeda pažinti kultūrų sąryšius ir jų spragas. Taip pvz. Lietuvoje mes turėjome vadinamą dū-minę pirką, kuri yra be kamino ir iš ku-rios dūmai, kildami aukštyn, rasdavo išėj-i-mą per plyšius. Tai yra vertingas pamink-las kultūros istorijos požiūriu. Šalia to, mes Lietuvoje turime komplikuo-tą krosnį su imantariai išvedžiotais dūmtraukiais, bet mes neturime, bent plačiau paliudyto, an-gliško židinio. Tai yra daug sakantys faktai apie kultūrinio gyvenimo tarpsnius Lietuvo-je. Tai reiškia, kad Lietuvoje būta kultūri-nio gyvenimo tada, kai dar nebuvo išrastas kaminas, pvz. prieš 11 šimtmetį. Taip pat Lietuvoje buvo kultūrinis gyvenimas tada, kai paprastas kaminas išvėrto komplikuo-tais dūmtraukiais. Anglijoje tuo tarpu yra kita ritmika. Anglija iš senobinio židinio be dūm-traukių krosnies tiesiog perėjo į centralinį šildymą, o Lietuva į jį perėjo iš komplikuo-tos krosnies.

Gal kas sakys, kad mes per daug garbės duodame kaminui, vadinami jį kultūrinio reiškinio ir net kultūrinio paminklu. Į tai reiktų atsakyti, kad kamino kultūra turi ga-na tamprų ryšį su kultūrinėmis nuotakomis. Taip Amerikoje šiandien net moderniuose na-muose yra dažnai padaroma angliško židinio imitacija. Tai yra nesąmoningas išpažinimas angliškos židinio kultūros, o ne pvz. lietu-viškos krosnies kultūros. Negana to, turtin-gesnieji lietuviai savo namuose ar vasarna-muose įsirengia tikrus angliškus židinius ir,

Londono kaminai. Autoriaus škieas.

Stasio Krasausko grafika

Ne kartą girdėtas posa-kis, kad esame dailininkų — grafikų tauta, gal ir nėra tuščias tvirtinimas. Per pasku-tinius 50 metų lietuvių grafiko-je po pirmųjų A. Galdiko, P. Galaunės ir Ad. Varno, atėjo V. K. Jonynas, P. Augius, V. Petravičius, T. Valius, V. Ratas ir apskiai kitų, atnešusių meno pasauliui pasigėrėtinų lai-mėjimų. Šiandien čia aptaria-mas dail. St. Krasauskas yra įsiriškiavęs taipgi į išskirtinųjų tarpą. Šia daug žadantis daili-ninkas, savęs pilnai neišsakes, pernai Vilniuje per anksti išsi-skyrė iš gyvųjų tarpo. Jojo po-mirtinė grafikos darbų paroda Chicagoje dabar leidžia pa-žvelgti į šio dailininko kūrybinę jėgą ir, sakyčiau, išsiveržimą iš tradicinio iliustracinio žan-ro, kuris būdingas šiai sričiai. St. Krasauskas savyje išsaugo-jo tradicinę klasikinę ir tau-tosakines tradicijas, bet tuo pa-čiu atitolo nuo ornamentacinio amatininko stiliaus. Jojo kūry-boje glūdi gilus psichologinis pradas ir dominuoja gyvybės ir gyvenimo tematika. Net ir savo ankstyvuose poezijos knygų iliustravimuose (1954-57) St. Krasauskas pasireiškia drasio-mis kompozicijomis, kurios sie-kia improvizacines ribas, be-veik pratęsiant poezijoje iš-reikštas mintis.

St. Krasausko (1929-1977) brendimui didelės įtakos turėjo dail. Frans Masereel. Tačiau, pažvelgus į subrendusį grafiką St. Krasauską ir Fr. Masereelį, motomas įdomus kontrastas: pirmasis švelniai melodingas, o antrasis savo darbuose savo-tiškai šiurkštus. Vienas bruo-žas abiem dailininkams yra bendras, tai menininko ir poeto darbų nepriklausomumas — dailininkas nevirto poezijos teksto pakartotoju, bet tos poe-zijos minties nepriklausomu reiškiu, pratęsiant jos mintį ir grožį. Užtai Krasausko darbai yra turtingi poetiniu simboliz-mu, lakia ir vaizdinga fantazi-ja. Pažvelgus nuo pirmųjų jojo iliustracijas darbų, nuo Vaiz-

ganto "Dėdžių ir dėdėnių" iki Sekspyro "Sonetų" ir "Dainų dainos" iliustracijų, matyti šio dailininko augimas, laisvėji-mas, nepriklausomos minties ir linijos grakštumas bei elegan-cija. St. Krasauskas sužiba ne vien kaip labai kvalifikuotas menininkas, mokąs apvaldyti grafikos menui privalomas de-tales, bet ir gilus psichologas, įžvelgiantis žmogaus dvasines gelmes ir mokantis jas sujung-ti su realiu gyvenimu bei žmo-gaus polėkais. Tai ryškiai at-sispindi jojo darbų cikluose "Moters gimimas" ir kt. Apie tai patsai dailininkas yra išsi-reiškęs: "Aš trokštu savo dar-bais meno žiūrovui suteikti ne tik estetinį džiaugsmą, bet nor-iu, kad jis kartu su manim jaustų ir galvotų".

Chicagoje dail. St. Krasausko paroda yra tik mažuma jojo gausių darbų. Eksponuojami 75 darbai toli gražu neatskleidžia visos St. Krasausko platumos ir gilumos. Vis dėlto tai yra jau tiesioginė pažintis su dailininku.

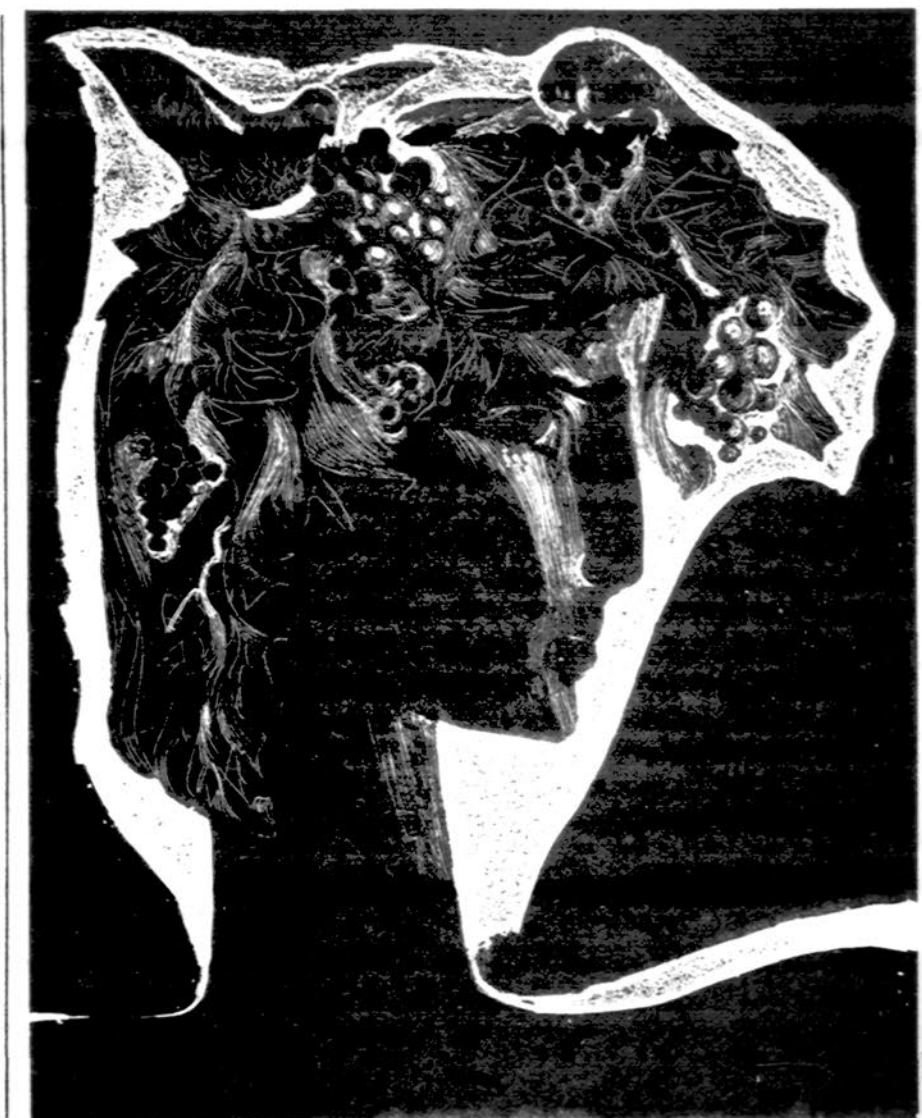
Pomirtinė dail. St. Krasausko grafikos darbų paroda Chica-

Romantiški Rambyno regėjimai

Reikia tik stebėtis Lietuvos ro-mantikos galia. Šiandien ji ne tik kad klesti Lietuvoje, bet ir leng-vai nugali pasaulio nuotolius.

Štai, Kalifornijos Villa Park mieste gyvenanti dailininkė Al-dona Audronytė—Vaiakojienė (dailės sluoksniuose žinoma kaip Aldona) neseniai užbaigė paveik-lų ciklą, skirtą Rambyno kalvai. Siužetinį pagrindą sudaro bala-dės "Rambynas" tekstas. Šis ne-žinomo autoriaus eilėraščių ne-priklausomybės metais buvo po-gulpurais Lietuvoje.

Dailininkė įsijautė į eilėra-šio patosą, į senąjį simbolizmą, į slėpiną gamtą, Nemuną, į vaidilūčių saugomą ugnį, o ypač į tragišką praeities kilnaus būvio nuopolį. Tai savotiška rauda Rambynui, išsiliejanti per vis-

Stasys Krasauskas (1929-1977)

Sekspyro sonetų iliustracija

goje atidaroma Jaunimo centre spalio 13 d., 7 val. 30 min. va-karo ir tęsis iki spalio 22 d. Parodą rengia Santara — Šviesa. V. A.

račius. Tačiau iškyla ir pavojai. Dabartiniam ciklui Aldona pa-skyrė dvejus metus. Vadinasi, ap-mastymo ir darbo atidavė ap-sčiai. Paveikslai nėra vienodo dy-džio. Taip pat ir stilius įvairuo-ja. Žiūrėk — Šalia stilizuotos vaidilutės kabo išsintiniai abstr-aktūs (tarsi pro mikroskopą re-gėtų ląstelių) raizginys su eilė-raščio fraze "kur būdavo didžia, klaiku, slėpinga". Kitur vėl — šalia realiai, nors primityvokai nutapytu ažuolu rikiuojasi "Si-moniško" braižo simbolistinė iškarpa. Tokia drasi eklektika šiek tiek sumenkina ciklo vien-tisumą. Aiškiai matyti, jog tie keli įterpti abstraktai yra kitos operos gaminiai. Joks ciklas ne-gali išsiversti be ritmingos jung-ties elementų. Dailininkė tai sten-giasi užakcentuoti dažname pa-veiksle įpurkštais permatomais railais. Jų technika estetiškai švari. Tačiau jų kompozicinis paveiklumas (sakyčiau, slėpinin-gas efemerikiškumas) lyg ir nu-blanksta realistinių, pavidalų draugijoje. Ratilai simbolizuoja absoliutą ar amžinybę.

Būty įdomu išgirsti kitataučio (Nukelta į 4 pusl.)

gebėjo iš krikščioniškos vienybės neatsiskir-ti. Jis tada parašė savotišką krikščionybės apologiją, pavadindamas ją "Kvailybės pa-gyrimu" ir šį savo veikalą dedikavo Ang-lijos ministeriui pirmininkui Tomui Morus. Šio veikalo turinys įrodinėja, kad krikščio-nybė savo kvailybe pasirodo esanti pati di-džioji išmintis. Ir tie, kurie juokiasi iš jos kvailybės, to savo giedrumo neturėtų, jei jos nebūtų. Teisindamasis, kodėl tokia kny-ga Erazmas rašo, jis kelia šitokį klausimą: "Kodėl, jei visoms gyvenimo sritims leidžia-ma turėti pasilinksminimą, kodėl jo negali turėti studijinis darbas?"

Taigi, Londonas, bent savo vietovardžiuo-se, turi giedros, humanistiškai išgyventos krikščionybės pėdsaką. Tai nereiškia, kad ši krikščionybė nebūtų pilna atgailos tragikos. Priešingai, galvos nukirtimų už vienokius ar kitokius įsitikinimus čia pasitaiko gal dažniau, negu kitur. Tačiau čia dalykai yra sudėti teisinga eile. Daug kur jie yra sude-dami atvirkščiai. Dažnai krikščionims pata-riama nutraukti linksminis ir pradėti at-gailoti. Anglas tuo tarpu dalykus sustato vi-sai priešingai. Jis atgailoja, ir ne kartą kie-tai, kad galėtų būti linksmas, kad niekas neįstengtų jo nuliūdinti. Tai yra teisingas atgailos ir džiaugsmo derinys. Jis toks yra ir krikščioniškoje liturgijoje. Žmogui gavė-nia ar adventas yra reikalingi tam, kad jis būtų pajėgus vėl iš naujo išgyventi Dievo gimimo žmoniųje ar žmogaus prisikėlimo iš mirties paslaptį. Anglijai tinka 88 psal-mės 35 eilutės žodžiai: "Laiminga tauta, ku-ri moka linksminis".

Šalia Dievo, žmogus iš tikrųjų gali būti palinksminamas tik kito žmogaus. Kitokie žmo-gaus palinksminimai yra nepalyginti žemes-

(Nukelta į 3 pusl.)

LONDONO LINKSMYBES

Kaip susigaudyti Londone, tame labai klaidžiamame mieste, kur gatvės nebūtinai yra tiesios ir kur jos viena su kita jungiasi labai plonais kampais. Man, važiuojant į Londoną, draugai patarė pasiimti kompasą, mat, saule čia kaip orientyrą pasikliauti ne-įmanoma, nes ji yra dažnai pridengta debė-sų. Iš tikrųjų, Londone susigaudyti neleng-va. Net londoniškiai, kai mane vedė vienur ar kitur, neretai suklysdavo, ir tekdavo šauktis taksisto pagalbos. O ir taksistai iš vienos miesto dalies atsisako važiuoti kiton, nes nepasitiki ten surasti kas reikia.

Savo klaidumu Londonas man primena se-nuosius priešgraikiškos kultūros miestus, kurie buvo vadinami labirintais. Taip nese-niai atkastas Kretos saloje Knosos miestas yra tokio labirinto pavyzdys. Ne be pagrin-do yra sukurta Ariadnos siūlo legenda. Ji, norėdama padėti savo mylimajam rasti ke-lia šiame labirinte, patarė jam tiesti siūlą, kur tik jis eis, kad žinotų kaip grįžti. Vie-na Londone gimusi lietuvaite man atliko

Ariadnos vaidmenį, mokydama mane naudo-tis Londono autobusais.

Važinėjant autobusais, man krito į akis, kad žymieji orientacijos centrai Londone yra pažymėti cirkų vardais. Taip čia yra žymios vietos: Picadilio cirkas, Oxfordo cir-kas, Ludgate'o cirkas ir galbūt dar daugiau cirkų. Nežinau, ar tose vietose yra dabar kokie cirkai, greičiausiai tai yra tik vieto-vardžiai, kilę iš buvusių cirkų. Dabar Lon-donas yra būdingas greičiau savo teatrais, nors ir cirkai Anglijoje nėra visai išję iš mados. Kino teatral neatrodo būdingi Lon-donui. Matyt, londoniškis yra linkęs būti linksminamas ne tiek šešėlio, kiek pačios žmogiškos realybės: seniau cirko, o dabar realaus žmogaus vaidinimo. Kai kas sako, kad angliai yra pamaldžiausi iš visų Vaka-rų Europos tautų. Bet ši pamaldy tauta yra taip pat palankiai nusiteikusi pasilinksmini-mui.

Ar šis derinys, būtent: pamaldumo ir linksnumo yra sveikas? Kai kurie pamal-dūs žmonės norėtų atsakyti į šį klausimą neigiamai, sudarydami įspūdį, kad pamaldu-mas yra reiškinys tolygus liūdesiui. Bet tai yra didelis religinis ir filosofinis nesupra-timas. Juk žmogus ir meldžiasi, iš tikrųjų, ne kam kitam, o kad būtų paguostas, kad būtų palinksminamas. Garsus Londono kanki-nys šv. Tomas Morus buvo didelio linksmu-mo žmogus. Tai liudija jo bendraamžis ir jo pokštų bendrininkas, olandas benediktinas Erazmas Roterdamiets. Pasak Erazmo, To-mas buvo toks žmogus, kuris sugebėjo sa-ve palinksminti visokiose aplinkybėse. Ta-da, kai Tomas su Erazmu krėtė savo juo-kus, Vakarų krikščionybė gyveno liūdnas savo skilimo valandas. Pats Erazmas savo dvasioje buvo labiau protestantas, tačiau su-

Ričardo Daunoro rečitalis

STASYS LIEPAS

Blyškiam Bostono vietinių renginių horizonte P. L. Jaunimo sąjungos rengtas sol. R. Daunoro rečitalis rugsėjo 23 d. akustiškai dėkingoje N. E. Life salėje buvo laukiamas kažkokiu svajingu pakilumu. Iš-eiviskajam asmenybiniam nuosmūkiui apskaitinant mūsų tarpusavio santykius, trokšti paguodą rasti bent gaivioje grynojo meno paunksmėje. Gal džiūstančiai širdžiai pavilgą atneš — svajoji — mūsų jaunųjų menininkų dvasinės puotos! Tad keletas šio koncerto išpildžių refleksuos tokių mano svajonių derinį su tikrovine patirtimi.

Sakoma, kad atlikėjui koncerto programa yra lyg ir pradinė jo talento savybių bei polinkių atestacija. Solisto pateiktoje dviejų dalių programoje pirmoji paskirta lietuviškajai kūrybai, o antroji — operiniam (su 2 dainų išimtim) klasiškam. Lietuviškoji dalis — daugiausia iš mūsų solistų „nu-dainuoto“ populiarojo liaudiško repertuaro: J. Kelpšos Šak-liojio lankelė, J. Gruodžio Šak-karvute, S. Šimkaus Anoj pusėj Nemunėlio, Išėjo tėvelis. Mergužėle brangi ir M. Petrausko šią naktelę. Puiku, kad šią dalį dar pagrazino 3 naujesnės originaliosios dainos: G. Gudauskienės Requiem mano draugams, R. Žygalio Neturiu aš namelių ir V. Blušiaus Ank-berželi. Beje, tokios lengvesnės programos užplanavimas visam Daunoro koncertui (kiekvieno vietos su vietiniu pianistu!) buvo praktiškas tuo, kad jam palengvina surepetavimo našta.

Antrajai programos daliai (originalų kalbom) gal būdin-giausia buvo tai, kad čia rikiavosi 4 operų arjos lyrinio ar buffo sukūrimo, taigi visos be didesnių dramatiškų polėkių. Po L. Beethoveno In questa tomba bei F. Schuberto Liepos solistas padainavo Rudolfo kavatiną iš V. Bellini op. Sonnambula, Collino romansą iš G. Puc-

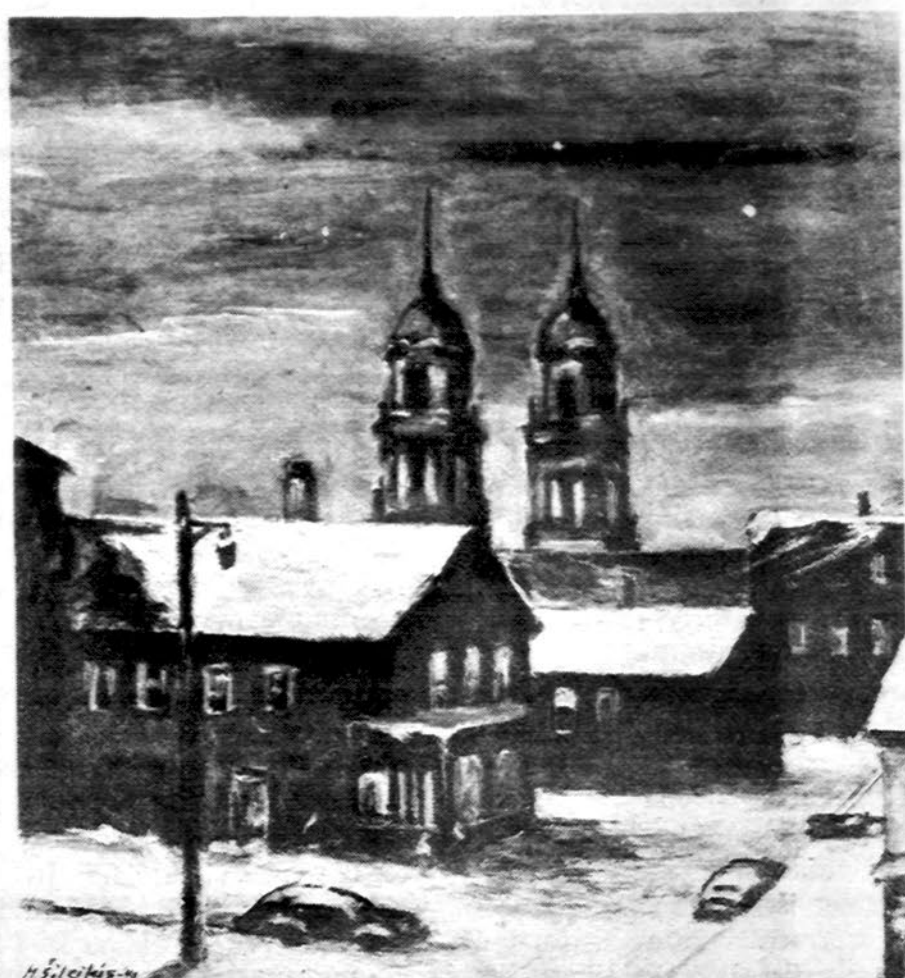
cini La Bohema. Fiesco ar. iš G. Verdi Simon Boccanegra ir baigė Don Basilio „šmeižto“ arija iš G. Rossini op. Sevilijos kirpėjas.

Viso to, neturint R. Daunoro ryškesnių dramatinio interpretavimo pavyzdžių, vos-ne-vos pakanka tik schematiniam vaizdui apie jį, kaip dainininką, susidaryti. Lengviau jį vertinti fizine, negu dvasine prasme.

Tai vidutinio stiprumo bei tembrinio raiškumo belkanti-nio tipo bosas, kurio tembrinę kokybę nulemia ne retesniu spalvingumu ar vibracinio jėgumo ptošmenys, o būdingai lyrinis skaidrumas. Gal pilniausiai skamba jo balso vidu-rys, neblogos ir apačios. Kop-damas aukštyn, jo balsas aiš-kiai šviesėja, baritonėja. Balso emisija lengva ir natūrali. Ją be žymesnių sunkumų kontroliuoja geras diafragminis kvė-pavimas. Taigi, jis jau yra su-siradęs ir beveik įtvirtinęs savo vokalines technikos pagrindi-nius principus.

Dar sunkiau apspėsti, teis-klausius vieno koncerto lyrinę programą, jo talento dimensijų klausimą dvasine prasme. R. Daunoras atrodo, turi savo in-terpretacijoje gan jautrų intuicijos kompasą ir nemažus jaus-minės šilumos bei sceninio tem-peramento išteklis. Bet šitos jo dvasinės galios veikia kaž-kaip ramiai ir apribotai, ne taip dinamiškai ir visuotiniai, kaip kad mes matome didžiųjų in-terpretatorių atvejais.

Nuoširdžiai gerėjau si daugeliu jo interpretacinių projekci-jų, kur balsas ir dvasinė įval-ga susiliedavo vienon kūrybi-nėn darnon. Jų tarpe buvo ir Rudolfo kavatina ir Gudauskienės Requiem ir dar keletas kitų. Tačiau jo Don Basilio — dar gan jaunuoliškas: neišsida-dėjęs savo balsinio skaidrumo, nesuradęs tamsesnių balsinių varų ir dinaminio judesio senio ciniškam sarkastiniam kan-dumui bei jo piktybinei klastų deklaracijai išryškinti.

Mikas Šileikis

Sv. Prokopijaus bažnyčia Žemą

Dr. A. Štomas prieš Toronto auditoriją

Pasaulio Lietuvių Jaunimo sąjungos valdyba rugsėjo 22 d., penktadienį, 7:30 v. vak., Toron-to „Prisikėlimo parapijos parodų salėje surengė Lietuvos disiden-to — prof. dr. Aleksandro Stro-mo paskaitą tema „Dabartinė Lietuvos padėtis ir žvilgsnis į ateitį“.

Paskaitos temos išgvidenimą buvo pasižadėję atlikti du žymie-ji Lietuvos disidentai: dr. A. Što-mas ir rašytojas Tomas Venclo-

va, bet pastarasis negalėjo atvyk-jungos valdyba rugsėjo 22 d., penktadienį, 7:30 v. vak., Toron-to „Prisikėlimo parapijos parodų salėje surengė Lietuvos disiden-to — prof. dr. Aleksandro Stro-mo paskaitą tema „Dabartinė Lietuvos padėtis ir žvilgsnis į ateitį“.

I paskaitą prisirinko pilnutėlė salė klausytojų. Dalyvavo Lietu-vo konsulas Kanadai dr. J. Zmuidzinas, abiejų katalikų parapijų klebonai: kun. Petras Ažubalis ir tėvas A. Simanavičius, OFM. Taip pat — „Tėviškos Žiburių“ redak-

Geresnės ansamblinės lyrikų poros, kaip R. Daunoras ir jam akompanavęs pian. Saulius Ci-bas, tikrai sunku būtų kur be-surasti. Cibas, sakytumė, tik grakščiai fortepiono klavišais žaisdamas, jautriai atliepė vi-siems solisto muzikiniams po-troškiams.

Koncertas praėjo dideliu pa-sisekimu. Dažnai užsimegzda-vęs glaudus širdžių kontaktas

su scena pratrūkdavo karštais aplodismentais. Jų skatinamas, solistas nepašyktėjo net trijų nuotaikingų bisų.

Šis koncertas Bostone jau buvo antras. P. L. Jaunimo są-jungos užplanuotame R. Dau-noro koncertų cikle. Tad belie-ka tik palinkėti jaunajam solis-tui sėkmingai jį tęsti toliau ir vėl kada ateityje mus aplanky-ti, pasirodant visame savo ta-mento išugyje.

Trys laiptai

ONA MIKAILAITE

1. MEDINIS DIEVAS

Išraižyti šonkauliais,
ir nutrupėjusios galūnės,
ir skilusi pusiau širdis.
tos ramios, ramios šilto medžio akys —
pirmasis laiptas, man
į šviesą,
blykstinčią varvekluose
(karališkame vainike?)...
į šviesą,
auksu tvaskančią,
tai vėl aptemusią,
tai kertančią žaibu...
į šviesą,
įprautą į medinį tavo veidą
mediniu žingsniu
aš einu.

Nukryžiuotasis

Lietuvių liaudies skulptūra

2. ATLAIDAI

Pakyla
švokščianti banga —

ne marių,
ne jūrų,
ne vėjo genamų žolynų, —

juoda minia,
galinga, švokščianti banga
per jėgą skverbiasi į Tave.
ir kyla,
krivta —
lūžta
ir sudūžta
ties tavo kojom.

Ties Tavo kojom —
į šventų šventiausių vietų
išplauka ji mane.

3. AGUONOS BALSAS

Neįžengiamoj tyloj
pragysta
viena, rausva
gaida
paskutiniojo trimto, —
beliko
vienų vienas laiptas
įkopti į Tave.

torius kun. dr. Pr. Gaida, kun. B. Pacevičius, Nekl. Prasidėjimo Ma-rijos seselių atstovės ir kt.

Prieš pradėdamas dr. A. Štomo paskaitą atpasakojimą, pirmiau-sia norisi paminėti faktą, jog pre-legendas yra išskirtinių gabumų, gražiausios retorikos ir logiško minčių dėstymo specialistas. To-kio kalbėtojo, atrodo, klausytu-meis nors išsą pusę paros ir ne-pavargtum. Šiuo kartu paskaitos (ekspromtinės) laikas, kartu su paklausimais ir atsakymais, tesė-si pustrėčios valandos. Paskaitą palydėjo ne tik laiks nuo laiko prasiiveržią plojimai paskaitos te-siniui vykstant, bet tiesiog ovaci-ono išugyje.

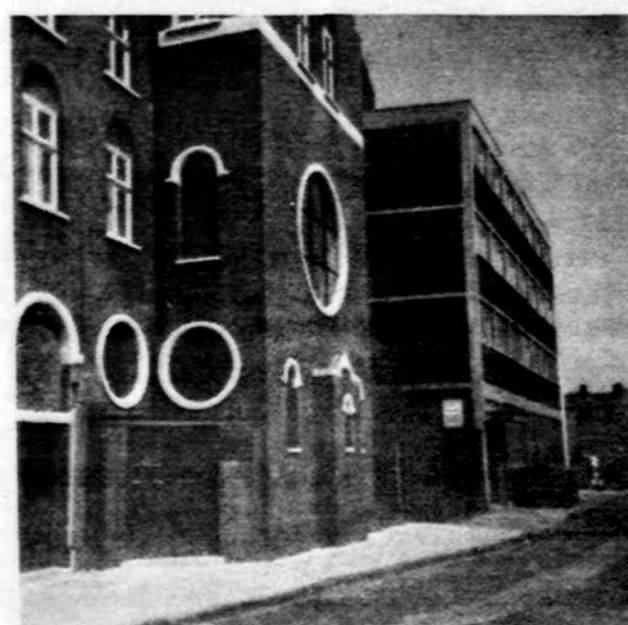
Prieš pradėdamas dr. A. Štomo paskaitą atpasakojimą, pirmiau-sia norisi paminėti faktą, jog pre-legendas yra išskirtinių gabumų, gražiausios retorikos ir logiško minčių dėstymo specialistas. To-kio kalbėtojo, atrodo, klausytu-meis nors išsą pusę paros ir ne-pavargtum. Šiuo kartu paskaitos (ekspromtinės) laikas, kartu su paklausimais ir atsakymais, tesė-si pustrėčios valandos. Paskaitą palydėjo ne tik laiks nuo laiko prasiiveržią plojimai paskaitos te-siniui vykstant, bet tiesiog ovaci-ono išugyje.

Prieš pradėdamas dr. A. Štomo paskaitą atpasakojimą, pirmiau-sia norisi paminėti faktą, jog pre-legendas yra išskirtinių gabumų, gražiausios retorikos ir logiško minčių dėstymo specialistas. To-kio kalbėtojo, atrodo, klausytu-meis nors išsą pusę paros ir ne-pavargtum. Šiuo kartu paskaitos (ekspromtinės) laikas, kartu su paklausimais ir atsakymais, tesė-si pustrėčios valandos. Paskaitą palydėjo ne tik laiks nuo laiko prasiiveržią plojimai paskaitos te-siniui vykstant, bet tiesiog ovaci-ono išugyje.

plojo ilgai, netgi sustoję. Prele-legendas pasisakė, jog esąs begali-niai sužavėtas ir sujaudintas to-rontiečių lietuvių jo sutikimu ir nuosirdžiu jo paskaitos minčių įvertinimu.

Prieš pradėdamas dr. A. Štomo paskaitą atpasakojimą, pirmiau-sia norisi paminėti faktą, jog pre-legendas yra išskirtinių gabumų, gražiausios retorikos ir logiško minčių dėstymo specialistas. To-kio kalbėtojo, atrodo, klausytu-meis nors išsą pusę paros ir ne-pavargtum. Šiuo kartu paskaitos (ekspromtinės) laikas, kartu su paklausimais ir atsakymais, tesė-si pustrėčios valandos. Paskaitą palydėjo ne tik laiks nuo laiko prasiiveržią plojimai paskaitos te-siniui vykstant, bet tiesiog ovaci-ono išugyje.

(Nukeita į 4 psl.).

Lietuvių bažnyčia Londone. Gretimos durys yra į parapijos svetainę.

nės rūšies. Dėl to Londone yra daug barų. Bare žmonės, vieni su kitais suleidami, links-minasi. Vienas žmogus, mano klausiamas, kaip susiorientuoti Londono gatvėse, davė man šitokią patarimą: eik nuo vieno „pub“ prie kito. (Pub reiškia svetainę, alinę, barą). Aš nelankiau daug barų, tačiau į vieną kitą buvau koją įkėlęs ir gerėjau si, kaip pietų pertraukos metu vyrai įvairiose grupėse vie-ni su kitais bendrauja. Toli man eiti nereikėjo, nes tame pat lietuvių bažnyčios pas-tate ir veikia toks baras, kuriame žmonės tuoj po mišių, neišbėgusioje namo, renkasi čia išgerti arbatos ar alaus ir aptaria savo drau-gystes ir ginčus.

DURPĖS IR VIDURAMŽIŲ KULTŪRA

Per BBC televiziją turėjau progos iškla-

syti įdomų pranešimą apie vieno rytinės Anglijos distrikto balas, savotiškus kanalus. Tai yra vandens plotai, įvairiai išraižyti, apimant tūkstančius hektarų. Iki paskutinių laikų buvo manyta, kad tai yra natūralios pelkės, pačios prigimties padarytos. Tačiau prieš kelerius metus pažiūra į jas pradėjo keistis, ir prieita įsitikinimo, kad čia yra ne gamtos, o žmogaus padariniai. Įvairių sričių specialistai, eidami savitais metodais, priėjo nuomonės, kad nereikia tas balas lai-kyti vien gamtos padariniais. Tos nuomonės priėjo ir botanikai, ir hidrologai, ir geolo-gai. Nors tos balos savo išsiraizgymais yra tokios įvairios, kad buvo lengva manyti, jog čia yra natūralūs vandenys. Prieita išvados, kad čia būta ankstybo viduramžio organi-zuotų durpių kasyklų.

Visus tyrinėjimus sudėjus kartu, šio ra-jono istorija atrodo šitaip. Nors čia yra at-rasta viena bronzos kultūros sodybos lieka-na, tačiau ši senovinė kultūra čia nebuvo išsivysčiusi. Apie 5 šimtmetį čia atsikėlė pir-mieji saksų kolonistai. Jie čia išplito ir su-kūrė dideles vietas. Atrasta jų pirmųjų sodybų. Bet jie išnyko Viduramžių viduryje.

Buvo surasti dokumentai, iš kurių pa-aiškėjo, kad ankstyvajame Viduramžy bene-diktinai buvo šiose apylinkėse gavę privile-giją naudotis natūraliais žemės turtais. Pa-aiškėjo, kad čia būta 12 parapijų, valdomų benediktinų. Jų bažnyčios dar daug kur te-bėra išlikusios, nors jau dažniausiai apieis-tos. Taip pat yra išlikę priėjimo pastatų li-kučiai. Kadangi klimatas čia nėra šiltas, rei-kėjo daug kuro, o jam buvo naudojamos durpės. Ir taip čia buvo išvystyta durpių ka-simo kultūra. Durpių kasyklų būta ištisi plo-tai. Tačiau apie 13 šimtmetį šiaurės jūros

vanduo pakilo apie dvyliką pėdų ir užliejo visas tas durpinyčias. Tokiu būdu atsirado tie vandens rezervuarai, kurie šiandien kelia su-sidomėjimą. Tos vietos šiandien yra labiau prieinamos tik buriuotojams ir irkluo-tojams. Kitokių kelių šios vietos kartais yra visai neprieinamos. Kad tai būta organizuo-tos durpių kasimo veiklos, liudija tai, jog parapijų ribos kaip tik atitinka tuose van-denyse išlikusias sausumas. Jos liudija, kad kiekviena parapija turėjo savo atskirus dur-pių kasimo laukus.

Lordų rūmų posėdžių salė

apleistos. Tačiau šis praeities atpažinimas atidengia mums Viduramžio ūkinio gyven-i-mo vaizdą, būtent, kaip buvo apsirūpinama kasdien reikalinga šiluma. Anglai šiandien daugiau durpių kasti nesirengia; jie nori, kad tie kanalai nenusektų, nebūtų nusausi-ni, bet pasilikti savo natūraliame apleidime, kuris yra įdomus dabar kylančiam vitalisti-nės aplinkos saugojimo sąjūdžiui.

LORDŲ RŪMŲ POSĖDYS

Man buvo nuostabu, kad, visai nesitike-damas, aš patekau į Lordų rūmų posėdį. Apžiūrėjau tuos rūmus iš lauko, radau vienas duris, netoli kurių lūkuriavo būrelis žmonių, tačiau aš, nekludomas čia stovin-čių policininkų, įėjau vidun. Praėjęs puikius vestibulius, kurie buvo puikiai už bažny-čias, įėjau į salę, kur prie stalo stovėjo po-nas su fraku. Prie jo priėjęs, nežinojau, ką sakyti. Bet frakuotasis ponas už mane pa-sakė: „Jūs norite į galeriją. Tam reikia leidi-mo, bet jei jo neturite, eikite pas čia esan-tį policininką, kuris jums jį duos“. Polici-ninkas ištiesė man kortelę ir pasiūlė sėstis suole šalia kitų laukiančių žmonių. Vėliau iš to suolo po kelis žmones jis kažkur vedė ir man sakė vis slinkintis aukštai. Netrukus ir mane, su dviem vokietėm panelėmis jis vedė į kitą salę ir perdavė kitam vadovui, kuris pradėjo mus vesti laiptais aukštyn. Praėjo-me duris į diplomatams skirtas galerijas, dar kopėme aukštyn ir buvome įvesti į vieną ga-leriją, iš kurios apačioje buvo matyti rau-dono pliušo salė, ten vyko Lordų rūmų po-sėdis.

(Bus daugiau)

Dr. A. Štomas prieš Toronto auditoriją

(Atkelta iš 3 psl.)

kai komunistinėmis idėjomis persisunkęs. Deja, vėliau nusivylęs partijos apgavyste bei žmonių suvedžiojimu, pradėjęs gerti, tapęs alkoholiu ir galiausiai atsiskaitęs pats su savimi, palaidęs kulka į galvą, nusižudęs...

Cia pat kalbėtojas prisiminė ir du savo labai artimus draugus, su kuriais dvidešimt su viršum metų draugavęs — Tomą Venclovą ir Joną Jurašą. Ypač pastarasis turėjęs gana gerą vietą, būdamas vyr. Kauno teatro režisieriumi, statęs veikalą po veikalą ir tuo didžiuoju ne tik teatru lanką žiūrovių ir klausytojų, bet ir jis pats. Deja, atėjęs laikas, ypač kada buvę pasirengę į sceną atvesti Barborą Radvilaitę. Tuomet, girdi, ypač paskutiniojo scenoje, o taip pat ir viso veikalą eigoj cenzoriaus įžiūrėtos nepageidaujamų vietos, kur Barborą parodoma lyg Aušros Vartų Marijos pozicijoje. Patarta režisieriui tas vietas išimti, iškirpti. Tačiau J. Jurašas pasakė: arba jis statysias veikalus tokius, kokie jie sukurti ir jo surežisuoti, arba — jokių. Iš to ir prasidėjusi konfrontacija, pasibaigusi su išstūmimu ne tik iš režisieriaus pareigų, bet ir iš pavergtos Lietuvos...

Šiuo metu, girdi, ypač po 1954 metų, pavergtame krašte vis dėl to atsiranda tokių faktų, kurie seniau būvę anaipol negalimi, pvz., išleidžiami Basanavičiaus raštai, restauruojama ir gana pavyzdinai įrengiama Trakų pilis, kurią apžiūrėjęs netgi anų laikų didžiausias muzikšas N. Chruščiovas, nors ir murmėdamas sau po nosimi ir A. Sniečkui prikalbėdamas: „Jūs liaudžiai namų nestatot, o įrenginėjat tik feodales piliš“...

Daugiau kas būdinga komunistinės santvarkos metu pavergtai Lietuvoje? Gi nuolatinė baimė visur ir visuomet. Baimė Sovietų esanti tarytum visko valdovė, lyg ir prezidentas. Ir valdžia, esa, tik to norinti: bijosi, būs už tai atlygintas. Užtat pavergtose Lietuvoje taip tyliai žmonės vaikšto, tyliai sėdi kavinėse už kavos puoduko ir tylūs susitike tarpusavy...

Atrodytų tarytum žmonės susitaikė su padėtimi. Tačiau taip nėra. Jie pilni neapykantos pavergtai. Be to, jie dēd dielės valdžios ir mūsų išveiviję. Išveivija jiems — tai tikras avangardas. Jų manymu, išveiviams čia turėtų atitekti labai svarbi rolė. Todėl mums, anot dr. A. Štomo, reikėtų būti vertais jų pasitikėjimo ir stropiai vykdyti tą garbingą ir didelę misiją!

Kiek gali, žinoma, ir jie tuo rūpinasi, veikia. Tai yra parodžiusios 1956 m. riaušės Vėlinėse Kaune ir Vilniuje. Už tai dabartiniu metu Kauno kapinės iškeltos toli už miesto, kad tokie dalykai nepasikartotų ateityje.

Taip pat šitai parodžiusi ir 1972 m. lietuvių demonstracija R. Kalantos susideginimo proga. Demonstravę daugiausia darbininkai, aukštesniųjų (ypač amatų) mokyklų mokiniai. Jie sukilę spontaniškai ir iš pradžių demonstravę tyliai, bet kai milicija juos užkliudžiusi, tada ir jie griebėsi to paties: daugeliui milicininkų išlupę kailį, sudėginę automobilius ir t. t. Be to, kadangi valdžia pasiskubinusi paskelbti jog Kalanta buvo pamišęs, tai po kiek laiko pavergtai Lietuvoje susidėginęs ir kitas jaunuošis, kuris palikęs reikiamus medicinos įstaigų dokumentus, išgautus neva sporto reikalus. Tik apie šią mirų nebuvę leista pranešti nei radiui, nei spaudoai, o taip pat išsaugota paslaptis, neišsprūdusi nė į užsienį.

Raudonoji diktatūrinė politika esanti žiauri ir bjauri, todėl pavergtos Lietuvos visuomenėje vyraujamas (bent kiek galimas) apolitiškumas. Stengiamasi daugiau tylėti, betgi — pabrėžiant, jog: „Mes — netarybiniai!“

Šiuo metu pavergtam krašte pilnu išibėgėjimu vyraujas turto (ypač valdiško) grobstymas. „Valdžia mus apiplėšė, todėl mes iš jos išsivagiam bent tiek, kiek galima“. I grobstymus ne per daug ir valdžia tesikišanti, nebent tik tada, kai jau kas nors iškundžiamas.

Šiaipgi krašte, ypač tarybiniam zde — Maskvoj, atsilankiusius pasitinka šūkliai: „Tegyvuoja, tegyvuoja, ypač Leninas, marksizmas, tarybinė valdžia“ etc. Betgi patys Sovietijos gyventojai tų šūklių nė nematę. Juos įžiūrį tik turistai iš Vakarų...

Pavergtai Lietuvoje, kaip ir viso Sovietijoje, vyrauja kyšininkavimas ir girtuokliavimas. Netgi ir kyšiai, girdi, dažniausiai duodami degtinės pavidalu — buteliais. Butelis Sovietijoje — tvirta valiuta...

Užbaigus paskaitą būta gana daug paklausimų prelegentui. I klausimą, kokios nuotaikos užsienyje mūsikių — lietuvių komunistų, dr. A. Štomas atsakė, jog jie niekad jo nepakviečia tuo reikalu pasikalbėti ir išsiaiškinti, nors jis neatsisakytų pas juos nueiti.

Užklausus, ar teisybė, kad rusai visiškai nebeturį draugų pasaulyje, atsakytą, jog tai visiškai arti tiesos, tik pasaulis šiuo metu dar vengias tai aiškiai pademonstruoti.

I klausimą, ar Lietuvai gresia nutautimo pavojus, prelegentas atsakė, jog bent šiuo kartu negresia. Kas kita Latvijoje, kurios maždaug pusė gyventojų gyvena Rygoje, tas pat ir Estijoje. Gi Lietuvoje, lyginant su Latvija ir Estija, dar didelė dalis gyventojų gyvena kaimuose, o kaimuose nutautimo pavojus yra kur kas mažesnis. Šiaipgi Lietuvoje gyvenančių kitataučių yra apie 20 proc., tarp jų rusų — 8 proc.

Lietuvoje net pasigėrėtinai balansuoti gyventojų skaičiai tokiuose mums labai svarbiuose miestuose, kaip Vilniuje (ten jau esama pusės gyventojų lietuvių) ir Klaipėdoje. Gi Panevėžys, Šiauliai ir Kaunas yra gryni lietuviški miestai.

Sovietų Sąjungos tautybių žmonės yra daugiausia antitarybiniai, nežiūrint kas jie būtų: lietuviai, latviai, estai, gruzinai ar kiti. Netgi, sakoma, jog patys rusai (kaip tautybė), jei galėtų išstoti iš „Tarybų S-gos“. Kilius klausimus dėl lankymosi lietuviams pavergtose Lietuvoje (netgi lituanistiniuose kursuose), dr. A. Štomas pasakė teigiamai, nes, girdi, be asmeninių kontaktų mes viską prarastume. Indoktrinacija, prelegento manymu, yra bereikalinga baimė, nebent, girdi, mes savuosius vaikus išveivijoj nebepajėgiam net tiek išmokyti ir jiems iškiepti, kad sovietai pavergtę mūsų tautą ir nelei-

Mikas Šileikis

Mergaitė

Tai daugiau ar mažiau dailės

Mikas Šileikis

Vienuošis

džia jai nepriklausomai valdytis pagal demokratinius išrinktus valdžios organus.

Dėl reikalo zonduoti dirvą egzilinei vyriausybei sudaryti išveivijoj, kaip jis jau yra minėjęs viename straipsnyje lietuviško spaudoje, dr. A. Štomas ir šiuo kartu pasakė žodžiu, jog, norint neprarasti valstybingumo tšos, reikiā būtinai tai daryti, nes Diplomatišos šefas, Stasys Lozoraitis, esąs jau 80 metų. Gi jam mirus, tuo pačiu ir Lietuvos valstybingumo siūlas nutrūksias.

Stasys Lozoraitis buvęs paskirtas eiti pareigas pagal Lietuvos 1938 m. konstitucijos pagrindus,

o taip pat, girdi, ir mes — ar mums patinka ar nepatinka buvusi Smetonos valdžia ir krašto valdymas pagal čia minimos konstitucijos paragrafus — privalome tą kontinuitetą prailginti.

Prelegento manymu, geriausias toms pareigoms eiti kandidatas galėtų būti Stasys Lozoraitis, jr. Tik jis turėtų būti paskirtas ne testamentu, kas negalioja valstybiniuose reikaluose, bet atitinkamai Diplomatišos šefo dekretu. Apie tai, girdi, jau esą priimta rezoliucija ir VLIKO pastarajam suvažiavime.

Pranas Alšėnas

Parodos Jaunimo centre, Chicagoj

Praėjusį savaitgalį Jaunimo centre dominavo dailės parodos. Jų buvo dvi. O eksponatų (pagal katalogus) lygiai do šimtai. Tai kiekvėbė visai apčiuopiama.

Individuali Dalios Anciavičienės tapybos ir grafikos paroda rugsėjo 29 d. buvo atidaryta M. K. Čiurlionio galerijoje. Viso išstatyta 46 darbai. Daugiau tapybos, mažiau grafikos. Ar dailininkė yra labiau tapytoja ar grafikė? Vaistininikiškai atsverti gal būtų nelengva. Tačiau grafikos mažuma tikrai prilygsta tapybos daugumai. Grafikos silpnėsnių darbai yra tie, kur autorė griebiai vienokios ar kitokios literatūrinės temos. Įsimylėjus ir tema, ne kartą nuskriausta lieka kompozicija bei šiaip visas techninis išbaigtumas. Gi mažiau to pasakojimo savyje sukaupę darbai yra žymiaj geresni ir kompoziciniu surentimu ir braižo tiks-

lumu. Tokie yra: „Veidas“, „Amerikos sodybos“, „Senovės kariai“, „Laumės“, „Raganų šokis“, „Heliotropizmas“, „Erdvį gėlės“. „Raganų šokiui“ pridėtas spalvingasis dugnas dar labiau jį pagyvina, kai tuo tarpu toks spalvinis priedas prie „Laumių“ visiškai užmuša linijų žaismą, jų bangavimą. Pastarasis darbas būtų kur kas geresnis, palikęs jį vien tik juoda-balta būsenoje, kaip anksčiau ir buvo.

Tapybos darbų daug. Tik jie labai jau nevienodo lygio. Per daug sentimentalių — atvirukinių peizažų su trafarietiais medeliais, upeliais ir pan. Net ir spalvinis potėpis juose, vienuodu išilginiu pabraukimu besikartodamas, išaukia gana tirštą monotonią. Geresni darbai yra kaip tik tokie, kuriuose dailininkė išminėtų temų ir ano išilginio potėpio atsiplėšia. Turima čia minityje „Natiurmortas“ ir „Senamiestis“. Spalvinio įvairumo žaismas ir architektūriškai konstruktyvi kompozicija, abu šiuos darbus padaro išskirtiniais.

Paroda galerijoje vyksta iki spalio 8 d. Šiokiadieniais atdara nuo 7 iki 9 val. vak., šeštadienį ir sekmadienį — nuo 11 val. ryto iki 9 val. vak.

Antroji paroda buvo atdara tik tris dienas (rugsėjo 29 — spalio 1) apatinėje Jaunimo centro salėje, anksčiau buvusioje Čiurlionio galerijoje. Ji čia surengta Putnamo seserų rėmėju. Šioje sutelktinėje tapybos, grafikos, skulptūros, keramikos ir kitokios technikos darbų parodoje savo kūrųbą išstatė: M. Abromaitienė, V. Brakauskienė, S. Butkienė, R. Cinka, I. Gelazienė, F. Grestutė, M. Gramontas, R. Janušaitytė, A. P. Lipskis, J. Mackėvičius, J. Mačukas, V. Petrikonis, R. Povilaitis, M. Raudienė, J. Smilgienė, N. Sodeikienė, J. Salna, A. Šimaitytė, V. Švabienė ir B. Žemaitienė.

Tai daugiau ar mažiau dailės

Nauji leidiniai

• Dr. Albertas Gerutis, PETRAS KLIMAS. Valstybininkas, diplomatas, istorikas, kankinys. Išleido 1978 m. Vilties draugijos leidykla, 6116 St., Clair Ave., Cleveland, Ohio 44103. Monografijos leidimo mecenatas dr. Vladas Bložė. Tiražas 1000 egz. leidinys 320 psl., gaunamas ir „Drauge“, kaina — 10 dol., su persiuntimu — 10 dol. 73 centai.

Štai kelios ištraukėlės iš monografijos autoriaus A. Geručio pratarmės.

„Klimo asmeniniame likime susikaupę visos lietuvių tautos tragedija, patirta nuo abiejų totalitarinių režimų, — tiek nuo rusiškojo bolševizmo, tiek nuo vokiškojo nacionalizmo. Jis skaudžiai nukentėjo nuo abiejų imperialistų, patyrė jų klaukų kalinimą ir žiaurias priverčiamųjų darbų stovyklas. Petras Klimas pavyzdinai atstovavo Lietuvos valstybei brangiais nepriklausomybės metais. Bet likimas lėmė jam būti ir lietuvių tautos nelaimių ir negandos atstovu, sutelkti savyje visos lietuvių tautos kančias, patirtas nuo abiejų okupantų“...

„Petras Klimas buvo ne tik valstybininkas ir diplomatas. Jis taip pat nudirbo svarbių darbų kitose srityse, ypač istorijos mokslė. Savo monografijoje stengiasi apžvelgti Klimo nuopelnus ir šiuose darbuose“.

„Nusimanau, kad sąlygos emigracijoj nėra palankios tokio pobūdžio veikalui, kaip monografija apie lietuvių valstybininką, diplomata, istoriką. Čia užsienyje, turime laisvę, mūsų nevaržų svertumų pirmosioj ideologijai bei cenzūrai. Bet užtat negalime pasinaudoti visais reikiama šaltiniais, o turime tenkintis, kurie mums prieinami, jie gi neretai būna atsitiktiniai“...

„Galiu tik pareikšti viltį, kad, kai lietuvių tauta vėl atgaus laisvę, atsiradus, kurie visapusiškai nušvies ne tik Petro Klimo vaidmenį 1819-1940 metų Lietuvos nepriklausomybės laikotarpyje, bet ir perteiks nepaprastai turiningą to periodo visuotinę Lietuvos diplomatijos istoriją. Toje istorijoje Petras Klimas užims svarbią vietą“.

Knygos turinys suskirstytas į keturis didžiuosius skyrius: I. Tiesiant kelią į laisvę, II. Lietuvos diplomatinis atstovavimas užsienyje, III. Antras Pasaulinis karas

mėgėjų paroda. Ir mėgėjų ne kolia nors ironiška prasme. Puiku, kad žmonės domisi dailė, kad savo laisvalaikis skiria piešimui, tapymui, lipdymui. Tuo užsimant, savaime žmogaus dvasia šioje srityje turtėja, o jeigu dar apie tai ir paskaitoma, tai ir žinojimo akiračiai plėtėja. Pabandžius patį pačiam ką nors kurti, galima atrasti ir užslėptą, tik nepuoselėtą talentą. Tai labai girtinas gyvenimo dienų pajavirinis. Negerumas prasideda tada, kada mėgėjas ima įsivaizduoti didesnis už visus didžiuosius arba bent anom viršūnėm lygus. Kai

imama prasti arba bent žemiau vidutiniškumo darbai girti ir garsinti spaudoje, net veržiamasi su jais į „tarpautinius vandenis“, tada jau mūsų dailė ir visuomenės meniškam ugdymui dšioje srityje turtėja, o jeigu dar apie tai ir paskaitoma, tai ir žinojimo akiračiai plėtėja. Pabandžius patį pačiam ką nors kurti, galima atrasti ir užslėptą, tik nepuoselėtą talentą. Tai labai girtinas gyvenimo dienų pajavirinis. Negerumas prasideda tada, kada mėgėjas ima įsivaizduoti didesnis už visus didžiuosius arba bent anom viršūnėm lygus. Kai

Dalia Anciavičienė

Senovės kariai (ilno ražinys)

Dalia Anciavičienė

Laumės (rašalas ant plastiko)

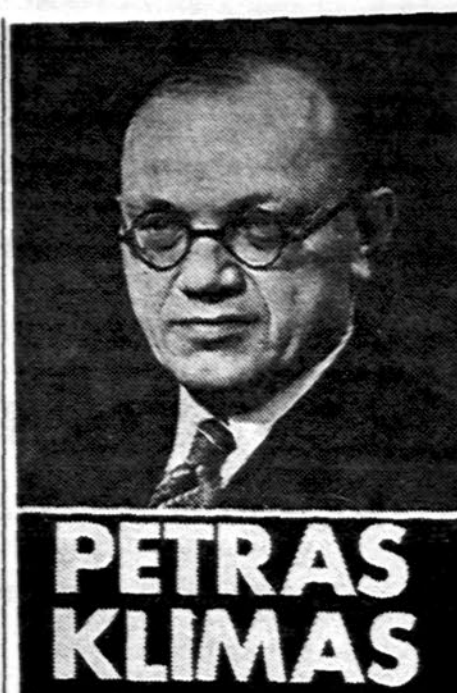
Iš M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, vykstančios parodos

Romantiški Rambyno regėjimai

(Atkelta iš 2 psl.)

nuomonę apie šiuos Aldonos paveikslus. Lietuvio akimis žiūrint, dailininkė įdomiai santykiauja su mūsų praeities romantiškuoju simbolizmu. Vis dėlto ji savo ciklą aptveria tautiškai iliustruota tvora. Viduje viešpatuoja tik mums daugiau ar mažiau artimi sentimentai. Žinoma, su angliu menu susipažinustam žiūrovui Aldonos nupieštų senolio ar Perkūno veidai gal primins William Blake pranašo bardotą, plaukuotą veidą. Jo išraiškoje kita-taučiai tikriausiai įžvelgs ekologinį rūpestį naikinama gamta. O tai jau universalinė gaida.

P. Visvydas

PETRAS KLIMAS

ir Lietuvos okupacija, IV. Petras Klimas — totalitarinių režimų auka. Šie skyriai vėl turi daugybę smulkesnių skyrelių, kaip sakysime: Diplomatinė akcija ryšium su želigovskia; Prancūzų poetas Milašius — lietuvis; Klaipėdos Krašto prijungimas prie Lietuvos; Lietuvių prancūzų kultūriniai ryšiai; Maskvos agresija prieš Lietuvos pasiuntinybę ir Klimo protestas; Kaip buvo nustatyta Lietuvos tautinė vėliava; P. Klimo darbo stilius ir interesai; Klimo Golgotos kelias anapus geležinės uždangos; Dukters Eglės pasimatymai su tėvu Vilniuje ir Kaune ir kt.

• P. Celišius, EUCHARISTIJOS ESMĖ IR PRASMĖ. Teologinis svarstymas. Išleido Vakarų Europos Lietuvių Šiokvado centras. Bad Woerishoffene 1978 m. spausdino Saleziečių spaustuvių Romoje. Leidinys 60 psl., kaina nepažymėta.

Kas ir kaip šiame leidinyje dėstoma, bent kiek bus aišku iš čia cituojamos knygos užsklandos, kurioje rašoma: „Svarstėme apie Eucharistiją iš Dievo veiklos ir žmogaus atovėlikio pusės. Sklaidėme Eucharistiją kaip auką ir kaip sakramentą. Gilinomės į kunigo vaidmenį šventinant Eucharistiją ir tikinčiųjų dalyvavimą joje. Kėlėme Mistinio Kristaus Kūno sampratą ir komunijos svarbą krikščionių gyvenime. Pagaliau stengėmės įsisąminti, kad Eucharistijos bendruomeniškumo lytis grindžiama Dievo ir tarpusavio meile“.

Čia minimoji mėgėjų paroda, ačiū Dievui, nepretenzinga, bet akiai maloni, mieliai žiūrima, nors stebuklų ir nerodanti. Suprantama, tiek tapybos, tiek grafikos, tiek skulptūros ir keramikos bei mazgų rišimo darbai nebuvo vienos vertės. Tačiau pakankama dalis buvo gana gerų. Tapy-

SAULĖS DEMIŲ PERIODAI

Saulės demių skaičius svyruoja gana reguliariai. Nuo vieno maksimumo iki kito praeina vienuolika metų. Paskutinį demių maksimumą turėjome 1968 metais. Nuo to laiko saulės aktyvumas palengva mažėjo, kol 1976 m. liepos mėn. pasiekė minimumą. Pastebėta, kad demių maksimumą saulė pasiekia per trumpesnį laiką, negu minimumą. Dr. R. P. Kane skaičiavimu, būsimas maksimumas galis įvykti už 3-3,5 metų po 1976 metų minimumo. Tada naujo maksimumo galime laukti apie 1979 metų pabaigą. Saulės demių skaičius dabar pastoviai didėja.

PLUTONO SATELITAS

Plutonas yra tolimiausia ir mažiausia pažįstama saulės sistemos planeta. Ir dėl to visai netikėtai James W. Christy JAV laivyno observatorijoje š.m. birželio 22 d. aptiko, kad toji planeta beturinti satelitą. Preliminariai skaičiavimai rodo, kad satelitas apsisuka aplink planetą per 6,4 dienas. Per tą patį laiką ir Plutonas apsisuka aplink savo ašį. Satelitas skrieja aplink planetą pagal laikrodžio rodyklę.

PATIKSLINIMAS

Pasikliaujant pirma gautąja žinia apie rašytojo Juozo Balčiūno — Švaisto mirtį, mūsų laikraštyje buvo skelbta, kad rašytojas mirė rugsėjo mėn. 23 d. Iš tikrųjų, kaip vėliau paaiškėjo, Juozas Balčiūnas — Švaistas mirė rugsėjo mėn. 21 d.

boje, sakysim, gana įgudusi ranka yra Antano Lipsko, jau turintis savo koloritą ir potėpio lengvumą. Akin krito Veros Švabienės, lyriškai lietuviška, tačiau ne primityvi grafika — labai skoningas linijos, spalvos ir ornamento žaismas. Šios rūšies šedevriukas yra „Gandrai“. Keramikoje kone archaologine mistika dvelkė Natielijos Sodeikienės vazos. Vienokia ar kitokia prasme pagirtinų darbų netrūko ir kitų parodos dalyvių užmojos, žodžiu, buvo ko pasižiūrėti.

k. brd.